

Commentaar op Klimaatgids DNB

Algemeen

De richtlijnen bieden een evenwichtige introductie van verschillende risicobeoordelingsprocessen, waaronder het gebruik van scenario-analyse en de overweging van meer kwalitatieve risicobeoordelingen zoals *heat maps*.

De richtlijn biedt interessante inzichten in hoe een verzekeraar besloot om doelen en KPI's te stellen op gebieden die zij identificeerden als impactgebieden op duurzaamheid, waar het bedrijf een potentiële positieve impact heeft op zijn klant. Wij zouden deze lens niet beschouwen als een lens voor risicomanagement omdat deze betrekking heeft op duurzaamheidsrisico. Suggereert de richtlijn dat beide lenzen van de dubbele materialiteitsbeoordeling terugverwijzen naar risicomanagement?

De reikwijdte van het document is niet altijd duidelijk/dubbelzinnig, aangezien het ook niet-prudentiële elementen/risico's en wetten omvat waarvoor DNB niet de bevoegde toezichthouder is. Dat kan leiden tot ongewenste effecten/complexiteiten. Daarom zou het de voorkeur hebben als DNB zich in dit document alleen zou concentreren op die elementen die binnen hun reikwijdte/jurisdictie vallen. Als alternatief zou DNB in afstemming met andere toezichthouders een gezamenlijk document kunnen maken, maar dit kan complex zijn omdat voor bepaalde toekomstige wetgeving nog niet is bepaald wie de bevoegde toezichthouder zal zijn.

De richtlijn richt zich op risicomanagement, maar beschouwt ook niet-financiële risico's als onderdeel van de *best practice* en aanbeveling. Hoewel we de onderlinge samenhang tussen niet-financiële en financiële risico's waarderen, zijn de manier om deze aan te pakken en de inspanningen die nodig zijn om hierover te rapporteren, zoals uiteengezet in andere regelgeving, zoals CSRD, anders. Een duidelijkere scheiding in termen van verwachtingen wordt op prijs gesteld.

Het zou goed zijn als DNB deze richtlijn zou beoordelen aan de hand van de recente ontwikkelingen op het gebied van (Europese) ESG-wetgeving, bijvoorbeeld de omnibusregulering (en de reikwijdte van CSDDD), om ervoor te zorgen dat de gids nog steeds actueel/nauwkeurig is/blijft.

Daarnaast worden de vereisten voor de compliancefunctie goed beschreven in de documenten van DNB zelf en van EBA. Wij stellen voor om deze documenten te harmoniseren, met name de stelling dat Compliance het beleid schrijft, is niet per se waar. In het *three-lines model* adviseert Compliance over/geeft kritische input over beleid dat door de eerste lijn is vastgesteld.

We merken dat het document vaak is gericht op klimaat- en milieurisico's, terwijl ook maatschappelijke en governance-risico's (factoren) binnen het bereik van ESG vallen. We zien klimaat-, milieurisico's, maatschappelijke en governance-risico's niet vaak als nieuwe risico's, maar vaak als nieuwe factoren voor de bestaande risico's. In die gevallen is het logischer om dit te behandelen/inbedden in lijn met bestaande governance, procedures, beleid etc. in plaats van iets nieuws te ontwikkelen.

Wij zijn het er volledig mee eens dat rollen en verantwoordelijkheden van ESG-risico's/factoren goed verdeeld moeten worden over en binnen de functies, in lijn met het *three lines model* en zoveel mogelijk in lijn met bestaande governance, procedures, beleidslijnen, enz. Er moet echter voldoende flexibiliteit zijn voor een bedrijf om het op een manier te doen die het beste past bij hun organisatie in plaats van te streven naar één uniforme aanpak voor iedereen. De voorbeelden op p. 62 kunnen een andere indruk wekken, bijvoorbeeld door de rol van een

juridische functie met betrekking tot juridische risico's te negeren en deze volledig te wijden aan de Compliance-functie, (waar men over van mening kan verschillen), en bijvoorbeeld een logische splitsing niet te noemen in meer prudentieel/financieel (bijv. fysiek risico) risico dat logischerwijs binnen het Risk-domein valt en meer gedrags-/niet-financieel risico dat logischerwijs binnen het Compliance-domein valt (let op: dit wordt ook ondersteund door [het standpunt-document](#)¹ over de rol van Compliance in ESG van het European Chief Compliance Officer Network). We merken al dat deze Klimaatgids leidt tot ongewenste/onnodige discussies binnen bedrijven. We stellen voor om het voorbeeld of de nuance in de uitleg heel goed te halen dat organisaties taken, rollen en verantwoordelijkheden kunnen verdelen in 2e LoD-functies, op de manier die zij het meest efficiënt/effectief vinden, zolang het goed wordt behandeld voor het bedrijf als geheel en dat het groene vakje slechts een voorbeeld is van hoe het zou kunnen worden gedaan.

Met betrekking tot de andere functies binnen (grote) organisaties, moet worden opgemerkt dat HR een belangrijke rol heeft in het bijdragen aan ESG-doelen in het sociale domein. Gelijke beloning wordt bijvoorbeeld noodzakelijkerwijs geïmplementeerd door HR. Ongeacht of ze als tweedelijns kunnen worden beschouwd. Daarom raden we DNB aan om de rol van HR te verduidelijken met betrekking tot sociale doelen binnen het bedrijf en met betrekking tot het eigen personeelsbestand, inclusief ZZP en zelfstandig personeel. Met name outsourcing en het inhuren van personeel op afgelegen locaties, die mogelijk een andere houding hebben ten opzichte van ESG en met name S-doelen, worden het beste beheerd/geadministreerd en gemonitord/geadviseerd door HR. Zij hebben meer expertise.

Met betrekking tot governance-risico's zou er een gedefinieerde rol moeten kunnen zijn voor een bestuurssecretariaat. Dit zou onder de verantwoordelijkheid kunnen vallen van de Chief Legal Officer, Legal Counsel of Head of Legal.

Wij denken dat een verwijzing naar communicatie ontbreekt. Wie is verantwoordelijk voor het communiceren van doelen en wie kan hierover adviseren? Dit is een belangrijk punt, omdat klanten hun beslissing kunnen baseren op vastgestelde en behaalde groene doelen.

De richtlijn richt zich op risicomanagement, met minder nadruk op interne controle. Binnen verschillende groepen van verzekeraars is er een richtlijn opgesteld voor de CSRD-duurzaamheidsverklaring van 2024, inclusief voorbeeldcontroles die afdelingen kunnen implementeren. Om ervoor te zorgen dat alle informatie volledig wordt ingediend, moet de goedkeuringsdocumentatie binnen de sjabloon voor gegevenslevering worden gedaan door een geautoriseerde persoon. Dit kan worden gebruikt als best practice.

De richtlijn weerspiegelt een toekomstige relevantie in milieurisico's door best practice meerdere keren in het document te vermelden. We merken echter op dat de beschreven best practice, met name met betrekking tot de methodologie voor risicobeoordeling, dezelfde terugkerende aanpak is. We vragen ons daarom af of er überhaupt een best practice kan worden vastgesteld bij afwezigheid van andere voorbeelden en of het onderwerp helemaal uit de richtlijn moet worden verwijderd.

Iets buiten het bereik, maar we willen DNB toch vragen om te reflecteren op de recente EIOPA-richtlijnen over de betaalbaarheid van verzekeringen. Er is een hogere regeldruk en meer kosten die verzekeraars (en pensioenfondsen) maken voor naleving van gedetailleerde wetgeving, wat negatieve gevolgen zal hebben voor de betaalbaarheid.

Materialiteit/proportionaliteit

De voorbeelden worden nu generiek geformuleerd voor Solvency II verzekeraars. Dit betreft

¹ European Network for Compliance Officers (NFCO), Survey-Results ESG & Compliance, February 2024.

een grote range aan verzekeraars met verschillende kenmerken waardoor niet elk voorbeeld even relevant/haalbaar is voor elke verzekeraar. Verzekeraars moeten een en ander natuurlijk proportioneel implementeren.

In de huidige 2023 Gids (pagina 5) staat: “Good practices zijn indicatief van aard en instellingen zijn vrij om een andere toepassing te kiezen, zo lang men anderszins voldoet aan de wet- en regelgeving. De good practices in de Gids zijn daarmee niet bindend, maar worden gebruikt in de toezichtdialoog tussen DNB en de instelling over de beheersing van klimaat- en milieurisico's. Instellingen kunnen deze voorbeelden ter inspiratie gebruiken en op proportionele wijze toepassen in het licht van de aard, omvang en complexiteit van de instelling en de materialiteit van de risico's.”

In deze 2023 passage staan proportionaliteit en materialiteit wel expliciet benoemd en we zouden verwachten dat dit opnieuw gebeurt, met name ook bij concrete good practices.

Als voorbeeld noemen wij de nieuwe Good Practice omtrent Natuurgerelateerde impact en afhankelijkheidsanalyse (pagina 68), welke vooral lijkt te zien op het Biodiversiteit als onderdeel van klimaatrisico. Dit suggereert dat de beheersing van biodiversiteitsrisico's aan dezelfde maatstaven dient te voldoen als bijvoorbeeld klimaattransitierisico's. Onze indruk is dat dit op dit moment niet het geval is voor de meeste verzekeraars, ook al niet omdat onderliggende data/kpi's op dit terrein ontbreken en dit ook grote inspanningen zou vergen van kleinere verzekeraars. Wij willen DNB verzoeken het element van proportionaliteit en materialiteit hier uitdrukkelijk bij te betrekken.

Cross-sectoraal gedeelte

In de concept Gids (pagina 3) staat: “Good practices zijn voorbeelden van, al dan niet bij een of meer instellingen geconstateerde, mogelijke toepassingen die naar oordeel van DNB een goede invulling geven aan de verplichtingen uit wet- of regelgeving. Ze zijn een suggestie of aanbeveling voor onder toezicht staande instellingen. Financiële instellingen zijn vrij om een andere toepassing te kiezen zolang ze voldoen aan de wet- en regelgeving, en dit gemotiveerd aan DNB kunnen aantonen.” In de concept Gids (pagina 59) staat tevens: “De good practices zijn praktijkvoorbeelden die in de ogen van DNB een goed voorbeeld zijn van een integrale beheersing van klimaat- en milieurisico's. Deze dienen ter inspiratie hoe instellingen invulling kunnen geven aan de cross-sectorale aandachtspunten.”

Wij menen dat de laatste zinsnede meer aansluit bij de 2023 Gids bewoordingen, het onderwerp dat zich nog voortdurend ontwikkelt (vgl. de omnibus) en ook hoe de good practices in de praktijk moeten worden toegepast, ter inspiratie. Immers, sommige voorbeelden lijken té specifiek (vergelijk beloningsbeleid, risicobeheer). We willen verzoeken de aanhef hier meer bij aan te sluiten. Dit sluit ook meer aan bij de bewoordingen van de 2023 Gids.

p. 5/6: In dit gedeelte zou in ieder geval een algemene opmerking moeten worden opgenomen, inhoudende dat het waarschijnlijk is dat onder invloed van de Omnibus-voorstellen, die op 26 februari 2025 zijn gepubliceerd, en level 2-regelgeving (zoals de aanpassing van sector-agnostische standaarden onder de CSRD) reikwijdte, inwerkingtreding en inhoud van CSRD, CSDDD en Taxonomie ingrijpend kunnen gaan veranderen. Goed om ook op te merken dat de aanpassingen die kunnen volgen uit het Omnibus-pakket kan ook invloed gaan hebben op de sustainability risk plans (prudentiële transitieplannen).

p. 6: 'Financiële instellingen die onder de reikwijdte van de CSRD vallen, zijn enkel onderworpen aan verplichtingen inzake passende zorgvuldigheid (due diligence) voor het upstream deel van hun activiteitenketen.'

Dit klopt niet volledig: (1) niet alleen upstream maar ook de eigen operaties; (2) tenzij de sector-agnostische standaarden worden aangepast moeten financiële instellingen die onder de CSRD vallen rapporteren over de gehele waardeketen; en (3) financiële instellingen die onder art. 8 van de Taxonomie-verordening vallen moeten voor de Taxonomy-alignment van hun

activiteiten ook aantonen dat zij voldoen aan de Minimum Safeguards ten aanzien van verantwoord ondernemen. Dat is niet beperkt tot de upstream waardeketen.

p. 6: halverwege de pagina: de CSRD bepaalt niet dat ondernemingen (realiseerbare) duurzaamheidsplannen moeten opstellen. Het gaat om een rapportage-verplichting over de plannen van de onderneming, met inbegrip van uitvoeringsmaatregelen en daaraan gerelateerde financiële en investeringsplannen, om ervoor te zorgen dat haar bedrijfsmodel en strategie verenigbaar zijn met de overgang naar een duurzame economie en met de beperking van de opwarming van de aarde tot 1,5 °C in overeenstemming met de in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering op 12 december 2015 aangenomen Overeenkomst van Parijs ("de Overeenkomst van Parijs") en de doelstelling om uiterlijk in 2050 klimaatneutraliteit te bereiken zoals vastgesteld in Verordening (EU) 2021/1119 van het Europees Parlement en de Raad en in voorkomend geval de blootstelling van de onderneming aan steenkool-, olie- en gasgerelateerde activiteiten.

p. 6, derde regel van onder: 'transitieplan voor klimaatmitigatie' (ESRS E1-1). Het begrip 'Klimaattransitieplan' suggereert een bredere scope.

Begrip klimaat- en milieurisico's.

'p. 7: Klimaat- en milieurisico's als bron van prudentiële risico's'.

De nuance ontbreekt dat effecten van klimaatverandering zich in principe geleidelijk manifesteren, hetgeen met name voor verzekeraars met een lange-termijn horizon relevant is.

p. 8, tweede kolom, laatste paragraaf: het feit dat dit 'dubbele materialiteit' wordt genoemd is in het kader van deze klimaatgids niet relevant, is verwarrend en kan daarom worden geschrapt.

'hier kunnen ook risico's aan verbonden zijn.' Omwille van de consistentie is het goed om dit aan te duiden als financiële risico's die voortvloeien uit duurzaamheidsfactoren, waaronder die het gevolg zijn van het proces van aanpassing aan en van de transitietrends in verband met duurzaamheidsfactoren (zoals aanpassing aan de doelstellingen van Parijs). Zie art. 44 lid 2b Richtlijn Solvency II (na aanpassing).

In dit verband wordt in de gids de nadruk gelegd op greenwashing en niet waargemaakte verwachtingen, maar het gaat mogelijk ook om de andere kant, juridische risico's omdat er teveel nadruk ligt op duurzaamheid, en ook *greypwashing/greenhushing*.

p. 10, Box 1, onderaan: Is het laatste voorbeeld (verplichting tot aanpassing bedrijfsmodel en strategie) niet te theoretisch?

p. 11, laatste gedeelte Box 2: 'materiële sociale risico's' -> 'materiële financiële risico's voortvloeiend uit sociale risico's'.

'p. 12: Aandachtspunten voor de beheersing van klimaat- en milieurisico's'

In de tekst wordt gesproken over 'de materialiteitsanalyse'. Dat lijkt te verwijzen naar een dubbele materialiteit assessment, wat niet de bedoeling is. Beter om over 'een prudentiële materialiteitsanalyse' spreken.

In het algemeen ontbreekt een duidelijk onderscheid tussen impact risico's (inside out risico's/duurzaamheidsfactoren) en financiële risico's (outside in risico's/duurzaamheidsrisico's). Zie eerdere suggestie: 'financiële risico's die voortvloeien uit duurzaamheidsfactoren, waaronder die het gevolg zijn van het proces van aanpassing aan en van de transitietrends in verband met duurzaamheidsfactoren (zoals aanpassing aan de doelstellingen van Parijs)' Zie

art. 44 lid 2b Richtlijn Solvency II (na aanpassing).

p. 13: tweede kolom, punt 3: Goed om hier duidelijk te zijn dat de prudentiële impact op de middellange en lange termijn pas is opgenomen in de wetgeving die van toepassing wordt per 30 januari 2027 (sustainability risk plan).

Aandachtsgebied bedrijfsmodel en strategie

Bedrijfsomgeving is nogal vreemd/vaag (nogal geografisch getint).
en verwijzing naar de kwantitatieve risicoanalyses om de mogelijke impact van klimaat- en milieurisico's op het bedrijfsmodel in kaart te brengen zou nuttig zijn. Een kwantificering ontbreekt in deze alinea. Stresstesten en scenario-analyses zouden hier ook kunnen worden genoemd. Deze zijn ook hier relevant.

Aandachtsgebied governance

p. 16: Beloningsbeleid: de tekst lijkt een bredere koppeling te suggereren dan volgt uit de regelgeving (art. 275 lid 4 Gedelegeerde Verordening Solvency: beloningsbeleid moet informatie bevatten over de wijze waarop met duurzaamheidsrisico's in het risicobeheersingssysteem rekening wordt gehouden).

Aandachtsgebied risicobeheer

'p. 67 Good practice : ORSA-uitkomsten gebruiken voor bepalen van impact en kansen' Wij hebben vraagtekens bij deze good practice; waarom een werkgroep met eerste en tweede lijn. Dit is aan de governance van de verzekeraar. Tweede lijn kan vanuit toetsing prima buiten de werkgroep staan. De ORSA gaat al uit van een scenario, dus een impact en kans en zal m.i. eerder uitkomst moeten zijn, in plaats van bron.

Sector-specifiek deel Verzekeringen:

a. Wettelijk kader verzekeraars:

p. 55: voetnoot 41 is niet meer up to date. De richtlijn is inmiddels gepubliceerd.

p. 57 tweede kolom: zijn alle documenten echt 'beleidsuitingen' en nog steeds actueel? Het EIOPA-rapport over de prudentiële behandeling van duurzaamheidsrisico's lijkt inmiddels ingehaald door regelgeving en biedt het IAIS-rapport meer of anders dan het Europese kader?

b. Doorwerking klimaat- en milieurisico's verzekeraars:

Wij vragen ons af of klimaatverandering & prijsstijgingen direct met elkaar in verband kunnen worden gebracht. Extreem weer kan wel voor grote prijsstijgingen leiden (en dat komt natuurlijk weer door klimaatverandering) en evt. de levensvatbaarheid van de verzekeraar beïnvloeden.

De link en het voorbeeld extra claims risico door bijvoorbeeld oververtegenwoordiging van aansprakelijkheidsverzekering zijn niet erg sterk. Het zou kunnen dat de Aansprakelijkheidsverzekering Bedrijven (AVB) aansprakelijkheid voor CO2-uitstoot dekt, maar dat hangt echt af van de polisvoorwaarden. En verder is de link naar hoe dit een transitierisico niet duidelijk en overtuigend. Misschien is een beter voorbeeld natuurbescherming; dat bepaalde activiteiten door meer milieubeleid niet meer uitgevoerd mogen worden ter bescherming van de natuur, wat een transitierisico vormt voor de verzekeraar die klanten en omzet verliest.

Good practices beheersing klimaat- en milieurisico's verzekeraars:

- M.b.t. bedrijfsmodel en strategie

De eerste good practice bij bedrijfsmodel en strategie heeft meer betrekking op bedrijfsmodel dan op strategie. Het is voornamelijk een good practice om de weerbaarheid van het bedrijfsmodel goed in kaart te brengen.

- M.b.t. stappenplan

Het inschatten in hoeverre er nieuwe risico's moeten en kunnen worden verzekerd en wat dat voor risico's met zich brengt, ontbreekt hier.

Op pagina 64 wordt in de Good practice: 'klimaat- en milieurisico's expliciet meenemen in de bestaande risicobereidheid gerefereerd aan de strategische asset-allocation': "Daarom besluit de verzekeraar om de komende drie jaar de verduurzaamde portefeuille te monitoren ten opzicht van een benchmark conform de recente strategische asset-allocation (SAA) / Asset Liability Management (ALM). De verzekeraar gaat vervolgens na in hoeverre duurzaamheidsdoelstellingen zijn behaald en neemt op grond daarvan mogelijke acties."

Graag zouden we van DNB een verduidelijking vragen of hiermee ook bedoeld is om klimaatrisico's te betrekken in de SAA en als dat het geval is, hiervoor DNB verzoeken ook concrete voorbeelden te geven.

Hoofdstuk 4 (pagina 71) beschrijft de data-infrastructuur, maar negeert de relevantie van datakwaliteitsbeheer in de best practice. De introductie van CSRD en nieuwe duurzaamheidsrisico's in een data-architectuur creëert nieuwe datastromen uit verschillende bronnen en introduceert statistieken van wisselende kwaliteit en nauwkeurigheid. De richtlijn biedt een best practice-voorbeeld voor data die kwalitatief en intern ontwikkeld is. We raden aan om te erkennen dat in een ontwikkelende omgeving voor risicobegrip, waar de datakwaliteit nog moet worden verbeterd en rapportage omwille van de rapportage moet worden ontmoedigd.

Sector-specifiek deel Beleggingen

Doorwerking klimaat- en milieurisico's beleggingsondernemingen en -instellingen:

'p. 82; Door het gebruik van het woord 'gebeurtenissen' (klimaat- en milieugebeurtenissen) bij alle omschrijvingen van fysieke risico's worden gevolgen van klimaatverandering die niet 'event-driven' zijn, ondermijnd, zoals o.a. biodiversiteitsverlies, verzilting of verdroging. Deze effecten kunnen leiden tot productiviteitsverlies, schaarste (natuurlijke) hulpbronnen, wat kan leiden tot waarde- verlies bij beleggingen en uiteindelijk zelfs tot stranded assets. Klimaatverandering is geen gebeurtenis, maar een ontwikkeling. Een proces dat over langere periode werkt en zorgt voor een permanent nieuwe situatie.

'p. 82; aanvullend op commentaar hierboven. Als een event-driven voorbeeld zou gesproken kunnen worden over "klimaat- of milieuramp" in plaats van 'gebeurtenis'. Die zijn uiteraard toegenomen in de afgelopen jaren.

Good practices bobi's:

M.b.t. bedrijfsmodel en strategie

'p. 83, bij 'Good practice: Klantstrategie'; uit deze tekst is het niet duidelijk of de klimaatgerelateerde doelstellingen in dit voorbeeld betrekking zouden hebben tot de bobi's zelf, of de beleggingsportefeuilles van de cliënten/beleggers. Het is onduidelijk of bijvoorbeeld het verminderen van de CO2 voetafdruk geldt voor de bedrijfsvoering van de bobi's, voor de beleggingsportefeuilles van de (eigen rekening of derdengelden van polishouders in beheer bij) bobi's of voor de portefeuilles van institutionele beleggers die cliënt zijn bij een bobi.

'p. 83, bij 'Good practice: Klantstrategie'; in het eerste voorbeeld (bullet) wordt gesproken over het verlagen van de hoogte van de CO2-voetafdruk. Dit is vaak op basis van intensiteit, maar kan ook absoluut zijn. Wellicht goed om mee te geven. Ten aanzien van de tweede bullet, kan je niet beleggen 'in' een SDG, wel in lijn met.

M.b.t. governance

' p. 84; ik zou ook een good practice verwachten waarin ESG/klimaat geïntegreerd is in de gehele bedrijfsvoering (van bestuur tot portfoliomanager) met betrekking tot kennis én verantwoordelijkheden.

M.b.t. risicobeheer

' p. 85; Niet wordt toegelicht voor wie het 'risico' is bij klimaat- en milieurisico's. Gaat het hier om financieel risico voor bedrijven, of ook om risico's voor andere stakeholders en/of omgeving? Beter onderscheid maken.

' p. 85; Wat betreft de 'Good practice: Portefeuillesamenstelling': de eerste zes bullets gaan allemaal over uitsluitingscriteria, al dan niet gefaseerd. Dit is dus dubbele informatie. Als de laatste bullet specifiek betrekking heeft op impact beleggingen, dan is het voorbeeld van ESG-criteria (meer risicomanagement) niet correct. Impact beleggingen zijn gericht op het bereiken van een positief effect op mens en maatschappij via activiteiten (producten en diensten).

M.b.t. communicatie

'p. 88; bij 'Good practice: CO2 -voetafdruk, waterverbruik en afvalstromen' staat een zin die niet klopt. "Meerdere meetmethoden worden gehanteerd, zoals de absolute CO2 -emissies per miljoen euro geïnvesteerd vermogen (op basis van eigenaarschap) en de CO2 -intensiteit (weighted average carbon intensity van de portefeuille- of benchmarkgewichten)." Absolute emissies zijn nooit per miljoen euro geïnvesteerd vermogen, dat is juist wat intensiteit inhoudt. Het zou moeten zijn: de absolute CO2-emissies van beleggingsportefeuilles en de CO2 intensiteit ofwel de CO2- emissies per miljoen euro geïnvesteerd vermogen (dit is de weighted average emissie intensiteit van de portefeuille/benchmark).

24 maart 2025